

**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1999**

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1999**

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Ochranou prírody a krajiny podľa tohto zákona sa rozumie predchádzanie a obmedzovanie zásahov, ktoré ohrozujú, poškodzujú alebo ničia podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znižujú jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov týchto zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

§ 2 ods. 2 zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

OCHRANA PRÍRODY A TVORBA KRAJINY

• PRÍRODNÉ DEDIČSTVO

V zmysle zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa systém komplexnej ochrany prírody a krajiny realizoval v nasledovných kategóriách:

1. stupeň ochrany	- územie SR nezaradené do vyššieho stupňa ochrany
2. stupeň ochrany	- chránená krajinná oblasť (CHKO)
3. stupeň ochrany	- národný park (NP)
4. stupeň ochrany	- chránený areál (CHA)
5. stupeň ochrany	- prírodná rezervácia (PR)
- prírodná pamiatka (PP)
- národná prírodná rezervácia (NPR)
- národná prírodná pamiatka (NPP).

V roku 1999 bolo spracovaných 34 návrhov chránených území a 27 návrhov chránených stromov. Vyhlásené boli 1 NPR, 6 CHA, 5 PR a 8 PP. Aktualizovaných bolo celkovo 10 chránených území v IV. a V. stupni ochrany. Zrušené boli 3 CHA o celkovej výmere 4,21 ha.

Tabuľka č. 70: Prehľad chránených území Slovenskej republiky (stav k 31.12.1999)

Katégoria	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)
Národné parky	7	243 219	238 124
Chránené krajinné oblasti	16	623 971	-
Chránené areály	179	5 250, 3441	2 263,2476
Prírodné rezervácie	363	11 292, 6160	243, 4022
Národné prírodné rezervácie	231	85 484, 710 7	3 433, 1689
Prírodné pamiatky	225	1 510, 4621	207, 6567
Národné prírodné pamiatky	45	55,3181	2 263, 2476

Zdroj: ŠOP SR

Celkovo sa na území CHKO nachádzalo v 4. a 5. stupni ochrany 297 chránených území o výmere 19 644,64 ha. Na území NP a ich ochranných pásiem to bolo 191 chránených území o výmere 63 718,52 ha. Na území v 1. stupni ochrany (voľná krajina) sa nachádzalo 555 chránených území o výmere 20 230,30 ha.

Stav chránených území zaradených do 4. a 5. stupňa ochrany je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti. Za optimálne sa považujú tie chránené územia, kde predmet ochrany nie je ohrozený ľudskými aktivitami a vyvíja sa v súlade so zámermi ochrany. Za ohrozené sa považujú tie územia, ktoré sú nepriaznivo ovplyvňované ľudskou činnosťou do takej miery, že bez regulačných zásahov dochádza k ohrozeniu predmetu ochrany. Za degradované sa považujú tie územia, kde vplyvom človeka alebo prírodným vývojom došlo ku zásadným zmenám prírodných spoločenstiev, resp. deštrukcii ekosystému a zániku predmetu ochrany.

Z celkového počtu 1 043 chránených území v IV. a V. stupni ochrany bolo v hodnotenom období degradovaných 43 s výmerou 1 132,78 ha (táto výmera predstavuje 1,09% z celkovej plochy týchto chránených území), ohrozených 446 (22,03 % plochy) a v optimálnom stave bolo 554 území (76,88% plochy). Najnepriaznivejšia situácia bola v kategórii chránený areál, kde bolo degradovaných 18,99% území (18,96% plochy) a ohrozených 52,51% (31,83% plochy), prírodná rezervácia s ohrozenosťou 45,17% (27,52% plochy) a prírodná pamiatka s ohrozenosťou 38,22% (29,11% plochy).

Tabuľka č. 71: Stav chránených území v 4. a 5. stupni ochrany a chránených stromov

Kategória		Stav k 31.12.1999		Optimálne		Ohrozené		Degradované	
		počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)
CHA		179	5 250,3441	51	2 583,26	94	1 671,46	34	995,63
PR		363	11 292,6160	195	8 085,68	164	3 108,78	4	98,15
NPR		231	85 484,7107	144	67 917,09	85	17 556,67	2	10,96
PP		225	1 510,4621	136	1 042,72	86	439,70	3	28,04
NPP		45	55,3181	28	6,83	17	48,49	-	-
súkr. CHÚ		-	-	-	-	-	-	-	-
chránené stromy	jedn.	321	x	224	x	90	x	7	x
	skup.	145	x	95	x	46	x	4	x

Zdroj: ŠOP SR

Sieť chránených stromov tvorilo k 31.12.1999 celkom 466 chránených stromov a ich skupín, vrátane stromoradií. Fyzicky to predstavuje 1 279 jedincov stromov, pozostávajúcich zo 71 taxónov, z toho 35 domácich a 36 cudzokrajných. Jednotlivo rastúcich chránených stromov bolo 321 a skupín chránených stromov bolo 145.

Z jednotlivo chránených stromov bolo 224 v optimálnom stave (70%), 90 bolo ohrozených (28%) a 7 degradovaných (2%). Zo skupín chránených stromov bolo 95 v optimálnom stave (66%), ohrozených bolo 46 (31%) a 4 degradované (3%).

Vyhláškou MŽP SR č. 213 / 2000 Z.z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní s účinnosťou od 1. augusta 2000 boli ustanovené konkrétne chránené nerasty a chránené skameneliny. Medzi chránené nerasty a chránené skameneliny sú zahrnuté len mineralogicky a paleontologicky najhodnotnejšie nálezy pochádzajúce zo slovenskej prírody. Do zoznamu chránených nerastov bolo zahrnuté 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia Slovenska. V zozname je uvedený napríklad libethenit – nerast pomenovaný podľa nemeckého názvu banického mesta Ľubietová - Libethen , kde bol v roku 1823 prvýkrát doložený nález z opustených baní na meď, ďalej napríklad hauerit, prvýkrát popísaný v roku 1847 v andezitoch zo sirnej bane pri Viglašskej Hute – Kalinke. Do zoznamu chránených nerastov bolo zaradených 61 nerastov, medzi ktoré patria aj ďalšie nálezy typových nerastov. Väčšina nerastov má určené parametre, čo znamená, že nález nerastu s menšími rozmermi kryštálu alebo agregátu , ako je uvedený v zozname už nepatrí ku chráneným druhom. Do zoznamu sú zahrnuté aj meteority nájdené na území SR. Medzi chránené skameneliny boli zahrnuté typové skameneliny, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný. Zahrnuté sú tu ďalej skameneliny, ktoré predstavujú vzácne sa vyskytujúce skameneliny dokumentujúce vývoj organizmov v geologickej histórii Slovenska. Chránené sú len nálezy dostatočné pre spoľahlivé určenie zachovaných skamenelín. Ich zachované,

dobře vyvinuté nálezy sú v prírode vzácne a vzácne sú zastúpené aj v zbierkach múzeí . Sú významné z vedeckého i múzejného hľadiska. Ustanovenia vyhlášky spresňujú podrobnosti o podmienkach ochrany chránených nerastov a skamenelín, o ich odbere a spoločenskom ohodnocovaní.

V roku 1999 bolo odbornými organizáciami ochrany prírody a krajiny vypracovaných 1 481 stanovísk a vyjadrení týkajúcich sa ochrany drevín v zmysle zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Odborné organizácie ochrany prírody zabezpečili v roku 1999 realizáciu 39 inventarizačných výskumov a spracovali návrhy 8 programov záchrany. V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonali odborné organizácie ochrany prírody asanačné a regulačné zásahy s celkovým nákladom vyše 3,5 mil. Sk.

Počas roku 1999 posúdili organizácie ochrany prírody 6 848 zámerov ovplyvňujúcich stav prírody a krajiny. Najväčší podiel tvorili stavebné zámery (24%), žiadosti o výrub stromov (21%) a zámery v lesnom hospodárstve (14%).

Tabuľka č. 72: Inventarizačné výskumy a osobitné režimy ochrany (programy záchrany)

Kategória	Inventarizačné výskumy		Osobitné režimy ochrany (programy záchrany)			
	Spracované celkom	z toho v roku 1999	Spracované celkom	z toho schválených	Spracované v roku 1999	z toho schválených
NPR	129	8	70	33	1	-
PR	168	19	94	44	5	-
CHA	26	2	15	9	1	1
NPP	5	-	7	3	-	-
PP	50	2	11	25	1	-
iné	11	8	5	2	-	-
Spolu	389	39	202	116	8	1

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka č. 73: Regulačné zásahy (Sk)

Kategória	Finančné náklady			
	Rozpočet	ŠFŽP	Iné	Spolu
Voľná krajina	191 000	-	48 500	239 500
CHKO	294 500	-	2 822 500	3 117 000
NP	98 010	-	95 000	193 010
Spolu	583 510	-	2 966 000	3 549 510

Zdroj: ŠOP SR

Starostlivosť štátu o kultúrne pamiatky (ďalej len „štátna pamiatková starostlivosť“) zahrňuje činnosti, opatrenia a rozhodnutia, ktorými orgány a organizácie štátnej pamiatkovej starostlivosti v súlade so spoločenskými potrebami zabezpečujú zachovanie, ochranu a vhodné spoločenské uplatnenie kultúrnych pamiatok.

§ 1 ods. 2 zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti

• KULTÚRNE DEDIČSTVO V KRAJINE A JEHO OCHRANA

Základ historických sídelných štruktúr v krajine predstavujú **nehnutelné kultúrne pamiatky**. V roku 1999 oproti roku 1998 došlo k miernemu nárastu celkového počtu nehnuteľných kultúrnych pamiatok.

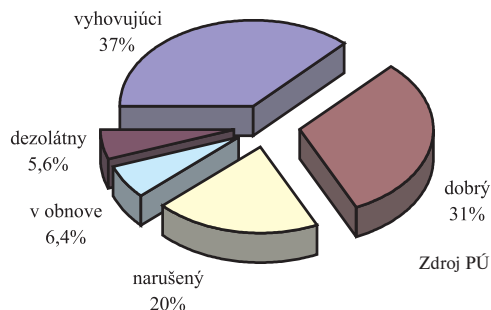
Tabuľka č. 74: Vývoj štruktúry pamiatkového fondu podľa druhov

Druhové členenie kultúrnych pamiatok	Rok						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Pamiatky architektúry	6 999	7 098	7 028	7 247	7 353	7 366	7 426
Pamiatky archeológie	344	362	362	364	366	337	337
Pamiatky histórie	1 478	1 419	1 416	1 417	1 419	1 414	1 402
Pamiatky historickej zelene	320	331	332	334	335	333	332
Pamiatky ľudovej architektúry	1 508	1 516	1 526	1 537	1 721	1 779	
Pamiatky technické	423	434	435	437	446	459	450
Pamiatky výtvarné	660	739	739	742	752	767	782
Spolu	11 732	11 899	12 018	12 078	12 392	12 455	12 504

Zdroj: PÚ

Graf č. 32: Stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok v roku 1999

Zdroj: PÚ

Tabuľka č. 75: Vývoj právnej ochrany pamiatkového fondu

Kultúrne pamiatky	Rok						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Vyhlásené	87	64	108	123	328	105	27
Zrušené	17	22	13	12	14	52	17

Zdroj: PÚ

Z 12 504 nehnuteľných kultúrnych pamiatok bolo 109 hradov a zámkov a 435 kaštieľov. V roku 1999 ďalej evidovali 29 581 hnutelných pamiatkových predmetov v rámci 14 296 hnutelných kultúrnych pamiatok. Spomedzi všetkých kultúrnych pamiatok je najvýznamnejších 72 národných kultúrnych pamiatok.

Z hľadiska stavebno-technického stavu bolo 25,6 % kultúrnych pamiatok v narušenom a dezolátnom stave a 6,4% v obnove. Na obnovu kultúrnych pamiatok bolo v roku 1999 poskytnutých prostredníctvom fondu Pro Slovakia celkovo 19 320 000 Sk.

Tabuľka č. 76: Príspevky Štátneho fondu kultúry "Pro Slovakia" na obnovu kultúrnych pamiatok

Rok	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Počet projektov	53	46	68	22	82	120
Celková výška grantov v Sk	20 750 000	26 400 000	29 019 180	12 200 000	21 100 000	19 320 000

Zdroj: MK SR / ŠFK

Tabuľka č. 77: Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlasenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíneec	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ

Tabuľka č. 79: Pamiatkovo chránené parky (HZ) - súčasť PR a PZ

Kraj	Počet parkov
Banskobystrický kraj	52
Bratislavský kraj	30
Košický kraj	33
Nitriansky kraj	51
Prešovský kraj	36
Trenčiansky kraj	40
Trnavský kraj	43
Žilinský kraj	47
Spolu	332

Zdroj: NPKC

Tabuľka č. 78: Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PREA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlasenie	Počet KP
1. Brňlovce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkošinec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ

Tabuľka č. 80: Pamiatkové zóny (PZ)

	Pamiatková zóna	Vyhlásená
1.	Bátovce	10.10.1997
2.	Beckov	1.9.1991
3.	Bojnice	19.6.1991
4.	Bratislava - CMO	18.8.1992
5.	Bratislava - Devínska Nová Ves	28.2.1989
6.	Bratislava - Dúbravka	18.8.1992
7.	Bratislava - Lamač	18.8.1992
8.	Bratislava - Rača	16.11.1990
9.	Bratislava - Rusovce	19.9.1990
10.	Bratislava - Vajnory	16.11.1990
11.	Bratislava - Záhorská Bystrica	16.11.1990
12.	Brezno	20.11.1991
13.	Bytča	10.5.1991
14.	Čelovce	23.6.1997
15.	Dobrá Niva	24.2.1992
16.	Gelnica	27.3.1992
17.	Handlová	1.10.1996
18.	Hanušovce nad Topľou	2.2.1991
19.	Heľpa	1.6.1992
20.	Hlohovec	26.2.1993
21.	Hniezdne	16.12.1991
22.	Hodruša - Hámre	25.11.1998
23.	Horné Plachtince	1.12.1994
24.	Hybe	1.10.1991
25.	Jelšava	5.6.1991
26.	Jezerko	25.11.1992
27.	Kláštorec pod Znievom	6.2.1996
28.	Klokočov - Do Kršle	10.4.1995
29.	Komárno	25.9.1990
30.	Kremnica - okolie	26.3.1999
31.	Kremnické Bane	21.3.1994
32.	Krupina	29.5.1991
33.	Kysucké Nové Mesto	11.4.1991
34.	Lazany	19.9.1991
35.	Lipovce - Lačnov	17.2.1995
36.	Liptovský Hrádok	27.5.1994
37.	Liptovský Ján	20.7.1991
38.	Liptovský Mikuláš	16.9.1991
39.	Lučenec	29.6.1995
40.	Lúčka	15.9.1992
41.	Marianka	20.4.1994
42.	Markušovce	26.4.1993
43.	Martin	20.10.1994
44.	Michalovce	26.4.1993

45.	Modra	1.12.1991
46.	Nitra - Dolné Mesto	15.9.1992
47.	Nitrianske Pravno	27.5.1991
48.	Nižná Boca	1.10.1991
49.	Nižné Repaše	30.11.1993
50.	Nižný Medzev	1.7.1994
51.	Nová Baňa	3.5.1991
52.	Nové Mesto nad Váhom	1.10.1992
53.	Oravský Podzámok	3.7.1995
54.	Partizánska Lupča	22.8.1991
55.	Pavlovce	15.10.1996
56.	Piešťany	1.2.1991
57.	Polichno	15.10.1996
58.	Povina - Tatári	18.9.1991
59.	Rajec	10.5.1991
60.	Ratková	17.10.1994
61.	Rimavská Sobota	22.11.1993
62.	Rimavské Janovce	17.10.1994
63.	Rožňava	21.6.1991
64.	Ružomberok	16.9.1991
65.	Sabinov	20.4.1993
66.	Sirk - Železník	17.6.1991
67.	Skalica	25.9.1990
68.	Smolník	31.1.1997
69.	Sobotište	2.6.1999
70.	Spišská Nová Ves	20.1.1992
71.	Spišské Podhradie	10.2.1993
72.	Spišské Vlachy	23.10.1992
73.	Stankovany - Podšíp	1.10.1991
74.	Stará Ľubovňa	16.12.1991
75.	Šahy	3.5.1993
76.	Šimonovce	15.10.1996
77.	Štítnik	5.6.1991
78.	Tatranská Lomnica	1.6.1992
79.	Topoľčany	1.7.1991
80.	Torysky	30.11.1993
81.	Trstená	1.6.1991
82.	Turnianska Nová Ves	1.2.1995
83.	Tvrdošín	1.6.1991
84.	Vrbov	15.9.1992
85.	Východná	1.10.1991
86.	Vyšný Medzev	23.7.1993
87.	Zlaté Moravce	1.3.1994
88.	Zvolen	30.4.1991

Zdroj: PÚ

Účelom tohto zákona je prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability.

§ 1 zákona NR SR č. 287/1994 Z.z.

• PODIEL SR NA SVETOVOM DEDIČSTVE

K roku 2000 **Zoznam svetového dedičstva** obsahoval 630 lokalít (z toho 480 kultúrneho, 128 prírodného a 22 zmiešaného dedičstva) zo 118 štátov, z nich štyri na území SR. Sú to:

1. Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec v prírodnom rámci
2. Národná kultúrna pamiatka Spišský hrad s historickými sídelnými štruktúrami v okolí - Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre
3. Mestská pamiatková rezervácia Banská Štiavnica a technické pamiatky jej okolia (najmä 23 vodných nádrží - tajchov)
4. Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu.

Slovenská republika na zaradenie do svetového dedičstva navrhla ďalšie 2 lokality - **Mestskú pamiatkovú rezerváciu Bardejov a Dobšinskú ľadovú jaskyňu** vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča v Národnom parku Slovenský raj.

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa jeho zásady, schvaľuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno - historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

§ 1 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

• PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Osídlenie a demografický vývoj

V roku 1999 boli koncentrické i decentralizačné procesy v SR stabilizované. K 31. 12. 1999 dosiahol počet obyvateľov Slovenskej republiky 5 398 657 obyvateľov, čo predstavuje nárast oproti roku 1998 o 5 275 obyvateľov. Najvyšší počet obyvateľstva žije v Prešovskom kraji, najmenší počet obyvateľov dosiahol Trnavský kraj.

Tabuľka č. 81: Štruktúra osídlenia v SR (k 31. 12. 1999)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec	Priemerná rozloha obcí (km ²)
Bratislavský kraj	2 053,26	300	88	7 011	23,33
Trnavský kraj	4 147,72	133	249	2 214	16,66
Trenčiansky kraj	4 501,80	135	276	2 208	16,31
Nitriansky kraj	6 343,35	113	349	2 051	18,18
Žilinský kraj	6 788,39	102	315	2 199	21,55
Banskobystrický kraj	9 454,94	70	515	1 287	18,36
Prešovský kraj	8 992,70	87	665	1 180	13,52
Košický kraj	6 752,89	113	441	1 735	15,31
Slovenská republika	49 035,85	110	2 898	1 863	16,92

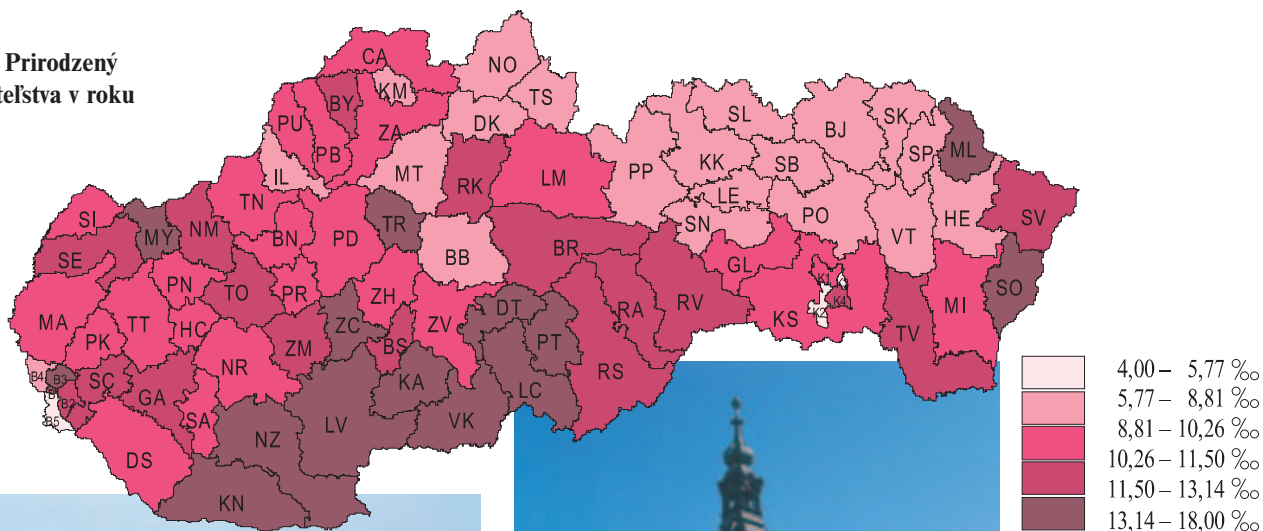
Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka č. 82: Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR v roku 1999

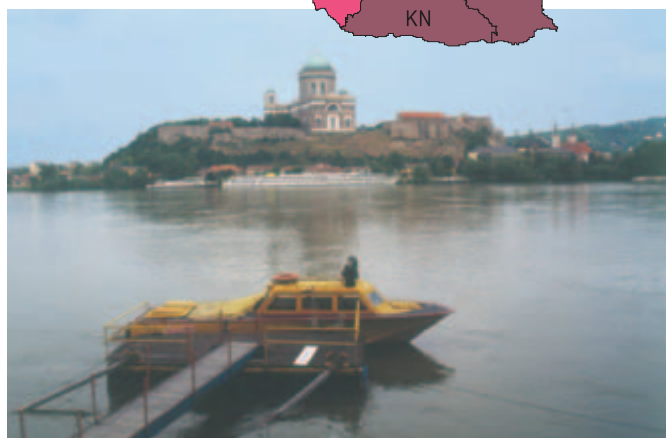
Územie	Živonarodení	Zomrelí	Prirodzený prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyv. 31. 12. 1999
Slovenská republika	56 223	52 402	3 821	1 454	5 275	5 398 657
Bratislavský kraj	4 724	5 671	- 947	330	- 617	616 982
Trnavský kraj	5 152	5 556	- 404	1 039	635	551 287
Trenčiansky kraj	5 579	5 697	- 118	- 333	- 451	609 288
Nitriansky kraj	6 603	8 108	- 1 505	786	- 719	715 841
Žilinský kraj	7 787	6 370	1 417	- 36	1 381	692 582
Banskobystrický kraj	6 673	7 276	- 603	43	- 560	662 932
Prešovský kraj	10 407	6 535	3 872	- 296	3 576	784 451
Košický kraj	9 298	7 189	2 109	- 79	2 030	765 294

Zdroj: ŠÚ SR

Mapa č. 13: Prírodný pohyb obyvateľstva v roku 1999

Zdroj ŠÚ SR

Mapa č. 14: Mechanický pohyb obyvateľstva v roku 1999

Legenda :
 -0.55 - -0.3 ‰
 -0.3 - 0 ‰
 0 - 1 ‰
 1 - 1.88 ‰

Zdroj ŠÚ SR

Najvýraznejší pohyb obyvateľstva 1999 v Slovenskej republike zaznamenal Prešovský kraj s najvyšším prirodzeným prírastkom 3 872 obyvateľov i s najvyšším celkovým prírastkom 3 576 obyvateľov. Najvyšší prirodzený úbytok dosiahol Nitriansky kraj (1 505 obyvateľov), najvyšší celkový úbytok zaznamenal tiež Nitriansky kraj (719 obyvateľov).

Štruktúra plôch podľa krajov

Urbanizované prostredie sídiel je vyvážené poľnohospodárskou a lesnou krajinou, ktorá plní tiež produkčnú a obnovujúcu funkciu malým i väčším sídlam Slovenska.

V období rokov 1991 - 1999 vzrástol počet súkromne hospodáriacich roľníkov a chovateľov, čo sa pozitívne premieta do kvality poľnohospodárskej výroby a do rozširovania ekologického hospodárenia. Významným ukazovateľom kvality poľnohospodárskych produktov je nárast hospodáriacich roľníkov, ktorí získali certifikát, osvedčenie ekologického poľnohospodárstva s produkciou biopotravín.

Tabuľka č. 83: Úhrnné druhy pozemkov (k 31. 12 1999) (ha)

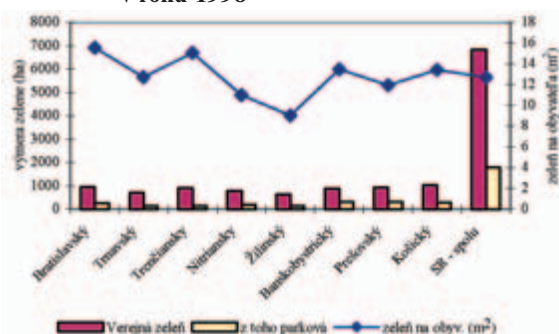
	Orná pôda	Chmelnice	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostat. plochy	Celková výmera
BA	76 953	0	4 911	4 528	1 287	8 340	96 019	75 490	5 623	14 012	14 108	205 252
TT	264 698	130	4 318	8 250	2 628	14 508	294 532	65 207	14 436	26 381	14 292	414 848
TN	103 117	626	79	8 282	2 812	72 214	187 131	220 472	6 293	22 454	13 844	450 195
NR	407 886	105	12 331	14 348	5 286	29 908	469 864	96 095	15 702	34 372	18 302	634 335
ZA	67 596	0	0	6 163	435	174 669	248 862	374 248	12 788	24 435	18 514	678 847
BB	171 019	0	3 502	11 394	1 930	231 989	419 833	461 904	7 927	32 487	23 377	945 527
PR	160 495	0	24	11 022	2 456	213 171	387 168	440 800	14 179	30 610	26 530	899 288
KE	208 839	1	2 836	13 708	1 810	111 628	338 822	265 872	16 261	33 676	20 658	675 290
Spolu	1 460 602	862	28 000	77 696	18 643	856 428	2 442 230	2 000 089	93 209	218 428	149 625	4 903 581

Zdroj: ŠÚ SR

Zeleň v sídlach

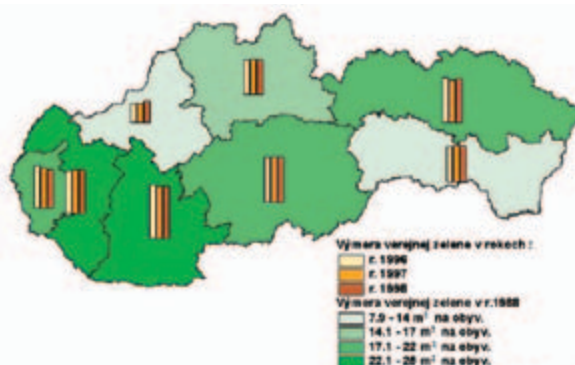
Zeleň je pre sídla zdrojom vitality. Najmä mestské prostredie, charakteristické zvýšeným tlakom na kvalitu životného prostredia, je vyvažované pozitívnymi účinkami zelene a vody. Sídelná zeleň sa radí k najefektívnejším priestorovým, ochranným, ozdravujúcim i skrášľujúcim prvkom. Mestská zeleň sa hodnotí ukazovateľom výmery v ha, čo len čiastočne vystihuje účinnosť zelených plôch. Až intenzívna a vzrastlá zeleň je prínosom k ozdraveniu a estetickému skvalitneniu našich sídiel. Slovenské mestá budujú v preťažených priestoroch sústredenej zástavby oázy zdravia vo forme zelených peších zón a mestských parkov, s údržbou historickej zelene a cintorínov. V rámci komplexného zabezpečovania funkčných plôch zelene zabezpečujú sídla i údržbu a ošetrovanie zelene. Od roku 1994 sa na Slovensku venuje pozornosť výraznému rozšíreniu poškodenia pagaštanov konskými ploskáčikom pagaštanovým, ktorý spôsobuje škvrnitosť, zosychanie a opadanie listov v letnom období. Investície vložené do ozdravenia sídiel je vhodné trvalejšie zabezpečiť vybavením mestských terás a zelených plôch zavlažovacími rozvodmi.

Graf č. 33: Výmera zelene v mestách SR podľa krajov v roku 1998

Zdroj: ŠÚ SR, SAŽP

Mapa č. 15: Výmera zelene v mestách SR

Zdroj: ŠÚ SR, SAŽP

Územné plánovanie a stavebný poriadok

V roku 1999 MŽP SR pripravilo a medzirezortne prerokovalo novelizované znenie stavebného zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku.

S cieľom zosúladenia ÚPN-VÚC krajov Slovenska s platnou územnoplánovacou dokumentáciou sídiel Centrum územného rozvoja SAŽP vypracúva pre aktuálne sídla Priemety záväzných častí ÚPN-VÚC príslušných krajov v zmysle pripravenej metodiky úlohy.

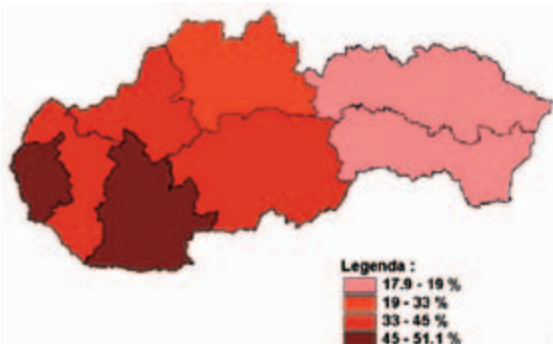
V roku 1999 bolo schválených celkom na Slovensku 34 územných plánov obcí.

Tabuľka č. 84: Stav ÚPD SÚ podľa krajov v roku 1999

Kraj	Obce so schválenou ÚPD	Obce s neschválenou ani rozpracovanou ÚPD	Prírastok schválenej ÚPD v roku 1999
Bratislavský kraj	45	23	1
Trnavský kraj	83	135	2
Trenčiansky kraj	92	144	1
Nitriansky kraj	163	185	1
Žilinský kraj	84	119	6
Banskobystrický kraj	219	252	4
Prešovský kraj	122	501	12
Košický kraj	79	281	7
Spolu	887	1 640	34

Zdroj: SAŽP

Mapa č. 16: Podiel obcí so schválenou ÚPD

Zdroj: SAŽP

Koncepcia územného rozvoja Slovenska

Vláda Slovenskej republiky prostredníctvom MŽP SR zabezpečuje permanentne územnoplánovacie činnosť na celoštátnej úrovni. V rámci tejto činnosti bola vypracovaná Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnotechnický podklad v roku 1994 I. návrh a v roku 1997 II. návrh. Oba tieto materiály boli prijaté vládou SR a uznesením vlády boli schválené ich Zásady pre realizáciu územného rozvoja Slovenska (uznesenie vlády SR z 8. novembra 1994 číslo 1 124 a uznesenie vlády SR z 16. decembra 1997 číslo 903).

Uznesením z 16. decembra 1997 číslo 903 vláda SR uložila ministrom životného prostredia "vypracovať Koncepciu územného rozvoja Slovenskej republiky ako územnoplánovacie dokumentáciu". Vzhľadom na prierezový charakter Koncepcie územného rozvoja Slovenskej republiky uložila vláda SR tým istým uznesením ministrom a vedúcim ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR "priebežne spolupracovať pri vypracovávaní Koncepcie územného rozvoja Slovenskej republiky ako územnoplánovacej dokumentácie".

MŽP SR v súlade s platnou legislatívou zabezpečovalo obstaranie územnoplánovacej dokumentácie celoštátneho stupňa. V júni roku 1999 vypracovalo zadávací dokument tejto územnoplánovacej dokumentácie - "Prognostickú úlohu pre spracovanie Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001", ktorá bola prerokovaná vo vláde dňa 8. septembra 1999. Postup prác predpokladá vypracovanie konceptu návrhu v auguste

roku 2000, jeho prerokovanie a pripomienkovanie na jeseň roku 2000 a vypracovanie návrhu s termínom jeho predloženia do vlády do 31.októbra 2001.

KURS - 2001 bude komplexný dokument, ako výslednica mnohých čiastkových problémovo a odvetvovo orientovaných riešení. KURS - 2001 posúdi tieto čiastkové riešenia, identifikuje problémy z hľadiska priestorového rozvoja a navrhne jeho optimálne riešenie ako integrovaný výstup sociálno-ekonomických, kultúrno-historických a ekologických súvislostí a požiadaviek. Schválený návrh rozvoja systému osídlenia, súvisiacich podmienok a požiadaviek sa stane záväznou smernicou pre následné rozhodovacie, riadiace a plánovacie činnosti.

Dokument KURS - 2001 bude teda záväzný pre celý plánovací systém Slovenskej republiky a konkrétne sa musí premietnuť následne do územných plánov veľkých územných celkov (regiónov), do sústavy opatrení systémového a vecného charakteru, ako sú legislatívne úpravy, návrhy konkrétnych akcií, programy rozvoja a návrhy na verejné investície z pohľadu centrálnych orgánov štátu.

KURS - 2001 vytvorí model vývoja sídelného a krajinného systému, ktorý by spĺňal najnovšie poznatky a požiadavky na životné prostredie.

Prostriedkami územného plánovania vyjadri systémové podmienky dosiahnutia ekologicky vyváženého prostredia, zmiernenia stresových faktorov a zdravotnej rehabilitácie životného prostredia.

KURS - 2001 stanoví podmienky koordinácie celoštátneho systému ochrany prírody s regionálnou a miestnou úrovňou (GNÚSES, RÚSES, MÚSES) a doplní súčasné prvky ÚSES najmä v priestoroch nadregionálnych koridorov. Zabezpečí v systéme sídelnej štruktúry ochranu súčasných i projektovaných chránených území v záujme zachovania prírodných ekosystémov, biologickej rozmanitosti, identity a stability krajiny v súlade s trvalo udržateľným rozvojom. Osobitne sa bude venovať územiám, ktoré sú zaradené do medzinárodnej siete chránených území, alebo ich ochrana vyplýva z medzinárodných dohovorov.

Stručným spôsobom sa naznačia základné princípy riešenia jednotlivých odvetvových koncepcií, prevzatých východiskových princípov a dát zo spracovaných odvetvových koncepcií, ktoré majú priestorové súvislosti. Vyjadria sa ich priestorové dôsledky a vymedzia sa ciele regionálnej politiky štátu. V nadväznosti na to je potrebné navrhnuť ich prípadné doplnenie alebo názor na ich vývoj v dlhodobjšom horizonte.

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny je otvorený dynamický a rozvojový proces, v rámci ktorého samospráva a občania dediny (prípadne skupiny dedín - mikroregiónu) za pomoci odborníkov a štátu plánujú, projektujú a realizujú také aktivity, ktoré prispievajú k zlepšeniu a skrášleniu životného prostredia s cieľom trvalého zvýšenia štandardu života na dedine vrátane zachovania jeho špecifik.

Základné ciele POD vychádzajú z konkrétnych podmienok každej dediny a zameriavajú sa najmä na:

- obnovenie sociálno-demografického základu dediny,
- obnovenie a rozvíjanie miestnych kultúrnych a spoločenských tradícií,
- upevňovanie lokálnych a regionálnych spoločenstiev,
- rozvoj hospodárstva a zamestnanosti,
- racionálne využívanie prírodných zdrojov, produkčného potenciálu pôdy,
- urbanisticko-architektonické riešenie hmotného prostredia.

Program obnovy dediny je založený na spolupráci - partnerstve. Program obnovy dediny je programom samosprávnym. Úloha štátu v tomto Programe je podporná. Pri finančnom zabezpečení POD vychádza z obecného rozpočtu a počíta pritom so značným podielom dobrovoľnej práce občanov.

V roku 1999 rezort MŽP SR finančne podporil tieto základné položky:

- 1) zostavenie „programu obnovy obce“ (činnosť faciiliátora - práca s obyvateľstvom),
- 2) spracovanie etapy územného plánu sídla alebo zóny, územnoplánovacieho podkladu alebo doplnkovej dokumentácie,
- 3) drobné realizácie (zlepšenie vzhľadu obce, verejných priestorov a objektov, oddychových plôch, verejnej zelene a pod.)
- 4) osвета a propagácia POD v obci (výchovno-vzdelávacie aktivity obyvateľov, propagačné materiály, konferencie, výstavy s pozitívnymi príkladmi realizácie a pod.)

Tabuľka č. 85: Celkový prehľad požiadaviek obcí na dotácie - (každá obec mala možnosť vyplniť jednu požiadavku)

dokument	2-územnoplánovacia dokumentácia a ÚPP		3-drobné realizácie		4-osвета a propagácia		Spolu SR		
	počet požiadaviek	počet obcí	požadovaná suma (Sk)	počet obcí	požadovaná suma (Sk)	počet obcí	požadovaná suma (Sk)	počet obcí	požadovaná suma (Sk)
8		336	52 775 761	361	102 766 285	44	9 744 160	749	169 182 512

Zdroj: MŽP SR

Priemerná dotácia

v skupine 1	(spracovanie dokumentu "Program obnovy obce):	- Sk
v skupine 2	(spracovanie územnoplánovacej dokumentácie):	53 896 Sk
v skupine 3	(drobné realizácie):	38 050 Sk
v skupine 4	(aktivity propagácie a osvety POD v obci):	21 000 Sk
celková priemerná dotácia na 1 obec:		46 099 Sk

Tabuľka č. 86: Celkový prehľad pridelených dotácií - Financovanie v skupine 1 bolo určené z rozpočtovej kapitoly MP SR, financovanie v skupinách 2 - 4 bolo určené z rozpočtovej kapitoly MŽP SR

1-programový dokument		2-územnoplánovacia dokumentácia a ÚPP		3-drobné realizácie		4-osвета a propagácia		Spolu 2 - 4	
počet obcí/ mikroregiónov	pridelená suma (Sk)	počet obcí	pridelená suma (Sk)	počet obcí	pridelená suma (Sk)	počet obcí	pridelená suma (Sk)	počet obcí	pridelená suma (Sk)
8 / 11	-	77	4 150 000	59	2 245 000	5	105 000	141	6 500 000

Zdroj: MŽP SR

